

Et Bidrag til Forstaaelsen af Ordet *Vestibulum*.

Af

J. L. Ussing.

(Mødet d. 4de Decbr. 1874.)

Sølvalderens forskruede Rhetorik var en af de første medvirkende Aarsager til Romersprogets Forfald. Vilde man gjøre Lykke som Taler eller som Forfatter, maatte man ikke udtrykke sig som man gjorde i daglig Tale, men finde paa noget Nyt. Selv den dygtige Lærer Quintilian kunde ikke ændre Tidens Strømning; Brudet imellem det virkelige, levende Sprog og det litterære Sprog blev stedse større; det af Skriftsproget forladte Talesprog blev stedse mere raat og ubestemt, og Skriftsproget, der manglede sund Rod, stedse mere dødt. Det betragtedes som et Fremskridt, at man forlod Sølvalderens Forfattere og søgte at efterligne de ældre, der skulde være naturligere; men man kunde ikke se, at Sallust var mindre naturlig end Cicero, og at de ældste Digteres barnlige Ubehjælpelighed var Unatur for den Litteratur, der havde gennemlevet et langt og bevæget Aandsliv. Naar man i Slutningen af det andet Aarh. efter Chr. og senere spurgte om hvad et latinsk Ord betød, mente man ikke, hvad det betød i Datidens Talesprog, men hvad det havde betydet i det 2det Aarh. før Chr.; dette var det Rigtige; hint var en fejlagtig Sprogbrug, der burde ændres. Denne Betragtning møder os stadig hos Gellius. Saaledes i 16de Bogs 5te Kap: «Der er mange Ord, som vi bruge i daglig Tale uden rigtig at

vide, hvad de egentlig og virkelig betyde; men vi holde os til en almindelig Overlevering, vi ikke have underkastet nogen Prøvelse; vi bilde os ind at vi sige hvad vi ville, men vi gjøre det ikke i Virkeligheden. Dette er saaledes Tilfældet med **Vestibulum**, et Ord, vi hyppig bruge i daglig Tale, men ikke Alle, som bruge det, forstaa det rigtigt».

«Jeg har bemærket», fortsætter han, «at adskillige ingeniunde udannede Mænd mene, at Vestibulum er den forreste Del af Huset, som Menigmand kalder Atrium.» Han berigtiger denne Mening ved et Citat af en Jurist paa Augusts Tid, Ælius Gallus. Efter ham «var Vestibulum ikke i selve Huset og heller ikke en Del af Huset, men et tomt Rum foran Husets Dør, over hvilket der fra Gaden var Adgang til Huset, medens Bygningerne paa højre og venstre Side af Døren gik lige ud til Gaden, men Døren selv var fjernet fra Gaden, og der var en aaben Plads imellem»¹⁾. Han ønsker dernæst at gjøre rede for Ordets Etymologi; men han vil forbigaa alt det Urimelige, han har hørt, og kun anføre hvad hans Lærer, Sulpicius Apollinaris har sagt: Noget, der rigtignok ogsaa som Etymologi er aldeles urimeligt, men som i høj Grad stadfæster Ordets virkelige Betydning og Brug. Han tvivler ikke paa at det kommer af *ve* og *stabulum*; men *ve* har efter hans Mening baade intensiv og privativ Betydning; i dette Tilfælde den første; det betyder grande stabulum eller en stor Plads til at staa paa; «thi» siger han «de, der i gamle Dage byggede store Huse, lod et Rum blive liggende tomt foran Døren for at danne et Mellemlid imellem Gaden og Husets Dør. De, der kom for at hilse paa Husets Herre, maatte

¹⁾ Gell. XVI, 5, 2 f: «Animadverti enim quosdam haudquaquam indoctos viros opinari vestibulum esse partem domus primorem, quam vulgus atrium vocat. C. Ælius Gallus in libro de significatione verborum, quæ ad ius civile pertinent, secundo vestibulum esse dicit non in ipsis ædibus neque partem ædium, sed locum ante ianuam domus vacuum, per quem a via aditus accessusque ad ædis est, cum dextra sinistraque ianuam tecta quæ» (saaledes maa der læses, ikke tecta) «sunt, viæ iuncta atque ipsa ianuam procul a via est, area vacanti intersita.»

standse der, før de bleve indladte; de stode da ikke paa Gaden og vare heller ikke inde i Huset. Af denne megen Staaen fik da disse store Rum, hvor man stod inden man kom ind i Huset, Navn af Vestibulum¹⁾. Med denne Forklaring stemme ogsaa alle de Steder af de ældre Forfattere, der kunne anføres. Plaut. Most. 805: «Uiden uestibulum ante aedis hocce et ambulacrum?» Varro L. L. VII, 81: «Qui exit in uestibulum, quod est ante domum, prodire et procedere» (sc. dicitur). — Cicero p. Cæcina 12, 35: «si te hodie domum tuam redeuntem coacti homines et armati non modo limine tectoque aedium tuarum, sed primo aditu vestibuloque prohibuerint». 31, 89: «tam te in aedes tuas restitui oportere, si e vestibulo, quam si ex interiore aedium parte deiectus sis». Milon. 27, 77: «qui parietem sic per vestibulum uxoris instituit ducere, sic agere fundamenta, ut sororem non modo vestibulo privaret, sed omni aditu et limine». Phil. II, 28, 68: «An tu illa in vestibulo rostra spoliague quum adspexisti, domum tuam te introire putas?» ad Att. IV, 3, 3: «Discessimus in vestibulum Tettii Damionis». ib. 5: «Clodii vestibulum vacuum sane mihi nuntiabatur». de Oratore III, 45, 200: «Testis est huiusce Q. Mucii ianua et vestibulum, quod in eius infirmissima valetudine affectaque iam ætate maxima quotidie frequentia civium ac summorum hominum splendore celebratur». — Columella VIII, 3, 8: «Sive parietibus ita ut diximus cavatis sive qualis vimineis præponenda erunt vestibula». IX, 12: «cum sic apis evadit vestibulum, ut nulla intro revolet, sed (examen) se confestim levet sublimius». Vergil. Georg. IV, 20: «Palmaque vestibulum aut ingens oleaster inumbret». — Seneca

1) Gell. XVI, 5, 8 ff: «Qui domos igitur amplas antiquitus faciebant, locum ante ianuam vacuum relinquebant, qui inter fores domus et viam medius esset. In eo loco qui dominum eius domus salutatum venerant, prius quam admitterentur consistebant, et neque in via stabant neque intra ædes erant. Ab illa ergo grandis loci consistione et quasi quadam stabulatione vestibula appellata sunt spatia, sic uti diximus, grandia ante fores aedium relicta, in quibus starent qui venissent, prius quam in domum intrmitterentur.»

ad Marciam 10, 1: «*ampla atria et exclusorum clientium turba referta vestibula*». Epist. 84, 12: «*Præteri istos gradus divitum et magno adgestu suspensa vestibula; non in prærupto tantum illic stabis, sed in lubrico*». — Quintilian. IX, 4, 10: «*nihil intrare potest in affectus, quod in aure velut quodam vestibulo primum offendit*». XI, 2, 20: «*Primum sensum vestibulo quasi adsignant, secundum atrio*». — Sueton. Cal. 42: «*stetit in vestibulo ædium Kal. Jan. ad captandas stipes*» (cf. August. 100. Vespasian. 25). Ner. 31: «*Vestibulum eius (c: domus aureæ) fuit in quo colossus CXX pedum staret ipsius effigie; tanta laxitas, ut porticus triplices miliarias haberet; item stagnum maris instar, circumseptum ædificiis ad urbium speciem; rura insuper, arvis ac vinetis et pascuis silvisque varia, cum multitudine omnis generis pecudum ac ferarum*». — Vergil. *Æn.* II, 469: «*Vestibulum ante ipsum primoque in limine*». *ibid.* VI, 273. 556. 575. Cir. 217: «*Vestibulo in thalami paulum remoratur, et altum suspicit ad culti nutantia sidera mundi*». *Æn.* VII, 173 ff: «*Quin etiam veterum effigies ex ordine avorum . . . Vestibulo adstabant . . . Multaque præterea sacris in postibus arma*», hvormed foruden det ovfr. anførte Sted af Cic. Philip. II kan sammenlignes Plin. Hist. nat. XXXV, 2, 7 og a. St. hos Marquardt, *Römische Privatalterthümer* I, S. 228, Anm. 1436. Iuvenal. 7, 125: «*huius enim stat currus aheneus, alti Quadriiuges in vestibulis atque ipse feroci Bellatore sedens*». — Det er ogsaa efter ældre Kilder, naar Servius til *Æneid.* IV, 507 siger: «*Romani moris fuit, ut cupressus in vestibulo mortui poneretur, ne quis imprudens funestam domum intraret*». Allevegne er det et Rum udenfor Huset og ikke i Huset, og saaledes ogsaa hos Livius II, 49, 3: «*Consul paludatus egrediens in vestibulo gentem omnem suam instructo agmine videt*». Naar derfor den samme Forf. V, 41, hvor han taler om de gamle værdige Romere, der ikke vilde flygte, men bleve tilbage og oppebiede Gallernes Indmarsch, først § 2 siger: «*medio ædium eburneis sellis sedere*», og saa § 8: «*haud secus*

quam venerabundi intuebantur in ædium vestibulis sedentes viros»: saa følger deraf ikke, at han har havt et andet Begreb om Vestibulum end alle Andre; men han har med en for ham ikke ualmindelig Skjødesløshed glemt hvad han havde skrevet lidt i Forvejen. — For Fuldstændigheds Skyld kunde vi endnu tilføje Paulus ad Sabinum (altsaa efter som man talte paa Tibers Tid) i Digest. X, 3, 19, 1: «De vestibulo communi binarum ædium arbiter communi dividendo invito utrolibet dari non debet». Først hos Vitruv synes en anden Forestilling at findes, naar han VI, 5, 2 taler om «vestibula regalia alta»; her synes han unægtelig at have forstaaet Ordet som Menigmand paa Gellius' Tid, nemlig om det, som vi kalde en Vestibule. Men denne Forf. er sikkert heller ikke ældre end Gellius, men snarere meget yngre, og Sulpicius Apollinaris' Ord viste os jo, at allerede i hans Tid vare de gamle store Vestibula saa godt som forsvundne, formentlig som en Følge af Neros Forordning om Roms Gjenopbyggelse efter Branden, hvortil bl. A. hørte, at der skulde være Søjlegange foran Husene, se Sueton. Ner. 16: «ut ante insulas ac domos porticus essent, de quarum solariis incendia arcerentur», smlg. Tacit. Annal. XV, 43.

Den fundne Betydning stemmer ogsaa ret godt med Ordets Etymologi. Men her møde vi rigtignok et stort Antal forskellige Meninger, og, besynderligt nok, ofte ere de nyere Lærde her ligesaa meget paa Vildspor som de gamle. Ingen vil sagtens tro Ovid, naar han afleder Ordet af Vesta¹⁾; men ligesaa falsk er jo Servius' Afledning af vestire («quod iannum vestiat» Serv. Æn. II, 469. VI, 273), og ham har dog Th. Mommsen fulgt, der faar en Paaklædningsplads (!) ud deraf²⁾, skjøndt det korte I

²⁾ Ovid. Fast. VI, 303 f.: Hinc quoque vestibulum dici reor; inde precando Præfamur Vestam, quæ loca prima tenet.

Nonius p. 53: «Vestibula quidam putant sub ea proprietate distincta, quod in primis ingressibus et in spatiis domorum vestæ, hoc est aræ et foci, soleant haberi».

²⁾ Mommsen, Röm. Gesch. I, S. 229: «Ankleideplatz, indem man erst bei dem Hinaustreten die Toga umgeworfen habe, denn im Hause sei

er tilstrækkeligt til at vise, at Ordet ikke kan komme af et Verbum efter 4de Coniugation. Alle de Ældre havde derimod den rigtige Følelse, at ligesom prostibulum kommer af prostare, maa vestibulum komme af ve-stare, og det røber ikke stor etymologisk Dygtighed, naar Corssen (Kritische Beiträge zur lateinischen Formenlehre S. 361) vil aflede «vestibulum von einem Verbalnomen *ves-ti-*, das, von Sanskr. Wz. *vas-*, habitare, stammend, «Wohnung» bedeutet. Vestibulum bedeutet also ursprünglich «Werkzeug oder Geräth», daher «Platz zur Wohnung», Wohnplatz, wie natabulum Schwimmplatz, medicabulum Heilplatz», eller naar Marquardt (Röm. Privatalterth. I, 1, S. 231) siger: «Mir scheint wie patibulum von patere, so vestibulum von *ἑστάναι* zu kommen und eine Nebenform von stabulum zu sein». Der kan i Virkeligheden næppe være Tvivl om, at Ordet er sammensat af ve og stare; der er kun Spørgsmaal om Betydningen af dette *ve* og om Afledningens nærmere eller fjernere Forhold til Grundordet. Ribbeck mener, at *ve* betegner en Modsætning eller en Adskillelse fra det Ord, hvormed det er sammensat; saaledes «vestibulum et fra Huset adskilt Sted, der ikke bør sammenblandes med Menneskenes egentlige Bolig eller stabulum»¹⁾: en lovlig negativ Bestemmelse. G. Curtius (Grundzüge der griechischen Etymologie S. 185) mener med Ascoli, at

---

man nur mit der Tunika bekleidet gewesen». Rein i Beckers Gallus II, spørger med Rette: «Woher weiss man aber, dass man erst vor der Thür die Toga anlegte?»

¹⁾ Ribbeck, de particulis Latinis, citeret af Clemm i Curtius' Studien zur griechischen u. lateinischen Grammatik VIII, p. 62: «Quoniam *ve* intensivum nulla certa auctoritate nititur, altera significatio sola valet quæ contraria esse videtur sed nec depravativa nec deminutiva. *Ve* enim separationem indicat eius rei vel ab eo quod pedisequo nomine exprimitur. Sic *vesanus* est cui sanitas deest, *vecors* cui cor, *vegrandis* cui amplitudo, paulo aliter *vescus* est qui paulatim «de» aliqua re edit vel «de» quo editur, *vestibulum*, ut recte Ribbeckius interpretatur, est locus separatus ante ædes nec confundendus cum ipso stabulo ubi commorantur homines, *vestigium* est passus separatus vel potius pedis forma seorsum expressa, *Vejovis* denique deus est ab ipso Jove separandus, qui non in capitolio cum ceteris diis sed separatim colitur inter duos lucos.»

ve er Sanskr. *vi* eller *vahis*, ud, udenfor, og forklarer vestibulum som «Austritt», Pladsen hvor man gaar ud af Huset; men stare er at staa, og ikke at gaa. Den simpleste og rimeligste af de hidtil fremsatte almindelige Forklaringer er vistnok Beckers (Gallus II, S. 185), der sammenstiller *ve* med det græske *παρά* (*vesanus*, *vecors* = *παράφρων*) og forstaar det som «udenfor», saa at vestibulum bliver «Pladsen uden for Huset», omtrent det Samme som Grækerne kaldte *πρόθυρον*. Imod denne Forklaring har min Ven og Kollega, Dr. Vilhelm Thomsen indvendt, at *ve* ikke bruges i Verbalsammensætning; han mener derfor, at Vestibulum ikke bør afledes af Verbet stare, men af det deraf dannede Substantiv stabulum (egentlig: et Sted hvor man staar). Den første Del af S sammensætningen er efter hans Mening ikke det samme *ve*, som i *vecors*, *vegrandis* o. a., men *ve* i *vestibulum* og *vestigium* er opstaaet af *via*, der paa Oskisk og i Almuesproget hed *vea*, som vi vide af Varro, R. rust. I, 2, 14: «a quo rustici etiam nunc quoque viam veam (el. veham) appellant propter vecturas»¹⁾. Vestibulum blev derefter «Gade — Stabulum», dannet lige som *naustibulum*, kun at Forholdet imellem S sammensætningens Led var lidt forskjelligt, idet *nau* maa opfattes genitivisk, *ve* lokativisk; *vestigium* vilde blive «Vejtrin», Ordets andet Led dannet som i *gallicinium*, *lanificium*, *manutigium* o. a., af samme Rod som haves i det græske *σείχω*, og i vort «Stige». Altsaa ogsaa efter denne Forklaring, hvis man vilde foretrække den for Beckers, bliver Vestibulum Pladsen foran Huset.

Men hvorledes saa nu en saadan Forplads ud, og hvordan var den indrettet? Ja dette ahang ganske af Omstændighederne. Den kunde være større eller mindre, og den kunde mangle aldeles. Becker har i den, iøvrigt ingenlunde heldige, Plan af et romersk Hus, han udkaster i sin Gallus, ansat et Vestibulum

¹⁾ Smlg. Corssen, Aussprache, Vocalismus u. Betonung der lateinischen Sprache, 2te Ausg. I, 98. 460. II, 341. 344.

efter Ælius Gallus' Beskrivelse (ovfr. S. 4), en aaben Plads foran Husets Dør, til højre og venstre begrænset af andre Dele af Bygningen, der springe frem til Gadens Linie. Men dette har aabenbart ikke været den eneste Form. Den kan have været almindelig i Rom i den ældre Tid foran de Stores Huse; men den forudsætter en vis Rundhaandethed med Pladsen. I det indskrænkede Pompeji finde vi intet Saadant, ja overhovedet saare Lidet, vi kunde henhøre under Navnet Vestibulum. Hvad Zumpt (Ueber die bauliche Einrichtung des römischen Wohnhauses S. 14) og Overbeck i hans Pompeji kalde saaledes, er Gangen indenfor Gadedøren, der paa ingen Maade kan bære dette Navn; den hed vel Ostium. Andre have gjort opmærksom paa at man af og til i Pompeji, hvor man har ønsket at give Indgangsdøren et pynteligere Udseende, har trukket denne tilbage indenfor de dekorerede Anter, saa den kommer til at ligge et Skridt indenfor Gadelinien, som f. Ex. i Casa de' capitelli figurati, Casa del gran mosaico, casa del centauro, casa di Pansa, de hos Mazois II, Pl. 28, fig. 1 og Pl. 30 afbildede Huse o. a. Marquardt (Röm. Privatalt. I, S. 228) kalder dette «en Antydning af et Vestibulum», og det er heller ikke mere; det derved fremkomne Rum er for lille til at have et eget Navn. Skulde man noget Sted virkelig kunne anvende dette Navn, maatte det være ved Indgangen til Augusteet (det saa kaldte Pantheon).

Seneca omtaler i det ovfr. citerede Sted af Brevene en anden Form af Vestibulum foran de Riges Huse, en Plads, der var fremkommen ved en betydelig Opfyldning, og som man gik op til ad Trappetrin. Husets Dør har i saa Fald ligget højere end Gaden, Noget som let kunde fremkomme i Stæder, der ikke vare anlagte paa aldeles jævn Grund. I Pompeji haves et Exempel paa en saadan Indretning, naturligvis meget mindre end de, Seneca har havt for Øje, nemlig ved Epidius Rufus' Hus (Regione IX, isola 1, nr. 20, se Fiorelli, Descrizione di Pompei p. 371), foran hvilket der ligger en saadan Plads langs med Gaden, hvis Fortov den afbryder, hævet omtrent to Alen

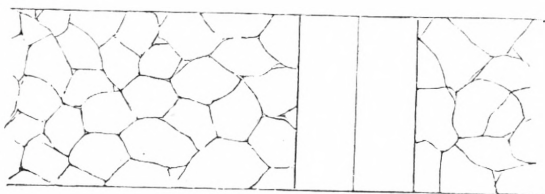
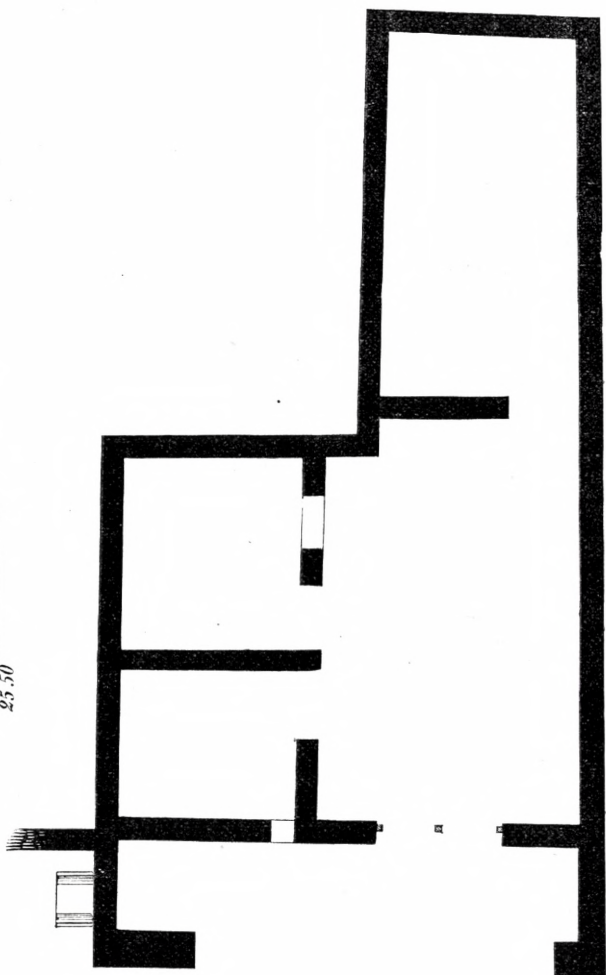

derover, lang og smal, og tilgængelig ved en lille Trappe for hver Ende. Noget Lignende finder Sted ved den saakaldte Diomedes' Villa i Forstaden. Ogsaa der ligger Gadedøren højere end Fortovet. I en Strækning af omtrent 12 Metres er Fortovet afbrudt ved en Forhøjning, hvortil man fra begge Sider stiger op ad en jævn Skraaning. Fra den øverste Flade, der ikke er fuldt 4 Metres bred fører en lille Trappe paa 7 Trin op til Indgangsdøren. Paa de ved Siden af Trappen fremspringende Murstykker staa endnu Resterne af to Murstenssøjler, der have baaret et Loft over denne Indgangstrappe; der fremkommer altsaa hvad vi kalde et Bislag. Det er en saadan Indretning, som omtales af Servius til Æneid. II, 469: *Vestibulum est prima ianuæ pars. Dictum autem vestibulum, quod ianuam vestiat, ut videmus cameram duobus sustentatam columnis*». I hans Tid har man allerede kaldt et Bislag *Vestibulum*, og dermed stemmer den ovfr. omtalte Brug hos Vitruv. Saaledes er det ogsaa opfattet af Vitruvs Oversætter, Rode, af Stieglitz og Hirt. Om denne Sprogbrug gaar op til klassiske romerske Forfatteres Tid, vide vi ikke; de Steder af dem, vi ovenfor have anført, omtale *Vestibulum* som en større, aaben Plads foran Huset. Forøvrigt er der ingen Tvivl om, at saadanne Bislag ikke have været ualmindelige. I Pompeji er der ved de seneste Udgravninger i den nærmeste Parallelgade Øst for *Via di porta Stabiana* foran en Husdør og den tilstødende Udsalgsbod fundet tydelige Spor af to saadanne Bislag i tre Murstykker, der springe frem paa Fortovet, aabenbart bestemte til at bære et Tag foran Husets og Bødens Dør. Men i Almindelighed har det, ligesom i Athen allerede fra Pisistratos' Tid, været forbudt at spærre Gaderummet ved saadanne Udbygninger. I den saakaldte *Casa di Polibio* (Mazois, *Ruines de Pompei* II, Pl. 13, 2) ligge Opgangstrapperne ikke som i Diomedes' Villa udenfor, men i Gangen indenfor Husets Grænselinie. Gadens Grænselinie overskrides heller ikke af den smukke lille Portal i et privat Hus paa Delos, som er afbildet i *Jonian Antiquities* III, 1, 4 (gjentaget

hos Guhl u. Koner, *Leben der Griechen u. Römer I*, S. 85). Undertiden kan ogsaa en virkelig Søjlegang gjøre Tjeneste som Vestibulum. Et eneste saadant Exempel har man fundet i Pompeji, Mazois II; Pl. 11 fig. 3. Foran hele Husets Bredde ligger en Søjlegang af fire Søjler, de to yderste dog byggede sammen med de fremspringende Ydermure. Fra denne Forhal føre tre Døre ind til et rummeligt Atrium. En senere Tid har imidlertid fundet en saadan Forhal altfor overdaadig; Søjlerne ere ved Mure satte i Forbindelse med Væggene, og der er dannet tre Værelser deraf.

En egen Interesse frembyder i denne Henseende et af de i de senere Aar udgravne Huse i Pompeji, det lille Hjørnehus Regione I, isola 5, nr. 1, som er omtalt i Fiorellis *Descrizione* p. 451, og hvoraf vi her meddele en Plan. Det er et tarveligt Hus; Fiorelli kalder det en Butik; jeg vilde hellere kalde det et Værksted, thi disse store Rum synes mig snarere at vidne om en større Haandværksbedrift end om et blot Udsalg, hvormed det maaske ogsaa stemmer, at den lige uden for Indgangsdøren anbragte Overgang fra det ene Fortov til det andet over den dybtliggende Gade ikke, som sædvanlig, bestaar af store Overgangsstene, men af en hel massiv Bro sammensat af tvende 2,50 Metr. lange Stene lagte ved Siden af hinanden, og med Vandløb under. Der kunde tænkes Sager, til hvis Indførsel og Udførsel af Huset en saadan Bro var mere hensigtsmæssig end Overgangsstene. Huset bestaar af en aaben Gaard, omtrent 5,75 Metr. lang og 3,75 bred, med et Værelse bagved og to paa venstre Side, af hvilke det inderste foruden Døren har et Vindue ud til Gaarden, det forreste har et lille højtstaaende Vindue ud til Gaden eller rettere til den Forstue, der er bygget ud paa det brede Fortov foran hele Huset. Dette Rum, der ved en bred Fløjdør er aflukket fra Gaarden, har en Længde af 6,59 Metr. og en Dybde af 1,25. Sidevæggene ere Forlængelser af Husets Ydermure. Foran dem springe et Par brede Murepiller frem, dekorerede med Antekapitæler af graa Sten, tem-

0 1 2 3 Metre
0.50

melig raat profilerede, og ikke lige store; Antekapitalet til venstre er for neden 0,95, det til højre 0,75. En senere Beboer har end yderligere forlænget Murfremspringet til venstre ved at bygge et mindst lige saa stort Stykke Mur til, saa at det Rum, der her fremkommer mellem Formuren og Bagvæggen er meget dybere end det lige over for liggende. Begge disse Rum have aabenbart været bedækkede med Tag; det lange mellemliggende Stykke synes derimod ikke at have været overdækket, da der ikke udtil er nogen Støtte for Bjælkerne. Hvad skulde man vel kalde et saadant Rum andet end Vestibulum? Mig forekommer det, at det passer ret godt til de Gamles Forklaringer. Det hører ikke til de «magnifica», og det har ikke været bestemt til at Klienterne der skulde vente paa det Øjeblik, da den rige Herres Dør blev aabnet for dem; men det har havt sin Nytte for Ejerens os ubekjendte Bedrift. Det har maaske ikke havt den almindelige Form, men det viser os en af de forskellige Muligheder. Becker er saa uheldig i sin Polemik imod sine Forgængere at komme til at nægte Muligheden af et saadant Rum. «Naar et saadant Vestibulum sprang frem foran Huset, siger han, vilde der paa begge Sider af det fremkomme et tomt Rum, som man ikke vidste, hvad man skulde gjøre med» (Gallus II, S. 181). Dette kunde de Gamle dog nok komme ud af. I nærværende Tilfælde fremkommer dette Rum kun paa den ene Side. Der have de paa Fortovet sat et lille Alter, 0,73 M. bredt, 0,45 højt.

Denne Udbygning minder for øvrigt om en anden, som længe har været bekjendt. Ved den offentlige Badeanstalt bag ved Forum findes der nemlig foran den mindre Afdeling, som man antager for at være Kvindernes, en smal Forstue bygget ud paa Fortovet og indtagende dette fuldstændig. Men den var helt under Tag og fuldstændig lukket; den gjorde en lignende Tjeneste som Forværelset (Apodyteriet) i den større Afdeling, og var ligesom denne forsynet med Stenbænke.